

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Oppugnatur illud, cum debitum, quo privatus privato obstrictus est,
debitori condonatur: itidem cum debitori tempus sive mora conceditur.
XLIX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

stantiis: velut facultates in mare projicere, ad navem ab onere liberandam vento & fluctibus jactatam. Alias neutiquam facultates nostras projicere vellemus, sed ob circumstantiam liberandi navem ab onere cupimus. Quare non quidvis quod ægrè promittitur, obtinet conditionem, quod coactè promissum fit, ut irrita fiat obligatio: aliàs nulla obligatio a victis data valida esset futura, succederetq; axioma illud, quod in vituperium tribuebat Romanis Pontius Heremus. (Tit. Liv. lib. 9.) *Nunquamne causa deficiet, cur victi pacto non stetis.* Sed non mihi propositum est descendere ad res adeo minutas, sufficet dixisse, quod loco exceptionum justarum non transeundum sit ad cavillationes & prætextus fallaces: in illam enim notam incurreremus, quæ Romanis a Samnitibus, licet iniquè dabatur, & *semper aliquam fraudi juris speciem imponitis.* Quæ macula foeda est privatis, rectoribus rerump. & principibus foedissima, ob summam dignitatem ipsorum status, quæ omnem defectum in aperto ponit, & ob eminentiam virtutis, ad quam tenentur.

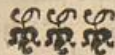
Oppugnatur illud, cum debitum, quo privatus privato obstrictus est, debitori condonatur: itidem cum debitori tempus, sive mora conceditur.

CAP. XLVIII.

Venio ad directionem justitiæ commutativæ respectu privatorum inter se. Cujus primum caput est, ne princeps, vel principatus, quicumq; etiam sit, sufflaminet ejus rectam administrationem. Quod duobus contingere solet modis, magis generali uno, altero minus. Generalis magis, quando respublica, exempli gratia, oligarchica non favet plebeis, ut par est, ut consequi possit sibi a divitibus & potentibus debita, largiendo hisce privilegia limites excedentia. Idem foret, si modo respublica Veneta nobilibus privilegium concederet super debitis, quibus civibus & plebeis obstricti sunt: quapropter impediretur, aut difficilior fieret debitorum exactio: unde tamen abest quam longissimè ista bene instituta respublica. Et tandem, cum illa pars quæ regit, moras obtendit, ut sui cogi nequeant ad dissolvendum, quæ debent parti exclusæ: quod est injuriæ patrociniari

nari loco defendendi & administrandi iustitiam. Minus generale impedimentum est, cum principes & magistratus longiores, vel breviores moras concedunt, & nonnunquam omnimodam debiti sublationem, ex quibus hoc planè iniquum est, tollendo suum illi, qui nullo illud amisit crimine. Hanc iniquitatem detestatur etiam Cicero. *Qui pecunias creditas debitoribus condonandas putant, labefactant fundamenta reipublice.* Dilationes & moræ etiam non sunt iustæ: esse enim potest, ut quod credidi, mea mihi ad vivendum attributa portio sit, hincq; graviter patiatur familia mea ob moram debitori concessam: præterquam quod omni modo illa mea res sit, quæ adversus meam voluntatem & pactum retinet debitor meus, quapropter me meo privato jure sua concessione princeps. Unum argumentum defendit factum, quod non sit solvendo debitor verè non simulate, cui rei remedio est cessio bonorum, & mora quinquennalis: estq; fundamentum rei, quod debitor destruat bonis, quibus debitum dissolvere possit, & lex hanc illi facit gratiam, ut ob debitum in carcerem conjici nequeat, quod æquum est: idem enim creditor quid commodi feret ex captivitate miseri? Verum quidem est, quod si deprehendatur debitorem pravum contraxisse æs alienum facultatibus majus luxu voluptatibusq; nimis, quod mereatur puniri non leviter in exemplum fraudulentorum; etenim de alieno sumptus faciebat, & sciens se eo esse loco, ut nunquam creditam pecuniam reddere posset, mentiebatur, cum conveniretur redditurum alteri, & planè eum defraudabat. At si mora concedatur in præmium subditis, & propter facta egregia peracta in publicum commodum, non est præmium æquum, cum ijs ex publico largiri oporteat, non ex privato. Non tamen inficias eo, si contingat ministerij publici ergo quempiam abesse longiusculè domo sua, & administrationi suarum facultatum per breve tempus deesse, quod isti possit immunitas a forensibus molestiis concedi: at vero si absentia diuturna foret futura, aut pro eo solvat respublica, aut permittat ut satisfaciat, si tenetur. Cernimus talem fuisse Romanum morem: enimvero Cæsar a creditoribus importunis distinebatur, quominus in Hispaniam ad Præturam capessendam contenderet: eamq; ob rem necessum erat, ut Crassus centies nonagies novies 11 -- 5 pro eo intercederet. Laudat Plutarchus curam, quam impendit Cæsar, in obætorum & creditorum in Hispania medendis controversiis. Statuit enim ut ex debitoris proventibus ferret quotannis creditor bessem, reliquum rediret ad dominum, quoad æs alienum esset dissolutum. At colligere nequeo, quomodo tale medium lau-

dem mereatur, nisi forte tanta foret obæatorum multitudo, & hujusmodi, ut periculum minaretur civilis seditionis, si ordinaria juris via procederetur. In tali enim casu cupere potest princeps vel respubl. ut civis suum incommodum dicet communi salutis. Concludamus posita regula generali, quod princeps vel respubl. non debeat condonare debitori debita cum privatis contracta: sitq; regula altera, exceptionibus limitata, quod nec etiam mora concedenda sit: quoniam & condonare debita, & concedere moras adversantur justitiæ commutativæ, quæ vult, ut quisq; suum habeat: ideoq; & jus quæsitum, ut legum periti appellant, communiter dispensationem non admittit, ubi dominus non amiserit sua culpa & reatu. Sed dubitabit hic quispiam de eo quod asserui, quoniam cernimus concedere legem præscriptionem & usucapionem, quod est transferre veri domini jus in alium. Præmitto hoc loco tanquam notum, quid sit præscriptio & usucapio apud Juris peritos, & Theologos quoq; qui a legum peritis & canonum interpretibus similia mutuuntur vocabula: remitto itaq; lectorem ad Instituta & Codicem, ubi Doctores, & ad Canones qui explicant, approbantq; unam alteramq;. Respondeo itaq;, quod in usucapionis & præscriptionis negotio lex tantum abest ut offendat justitiam commutativam, ut etiam stabiliat securitatem privatorum dominorum. Nam si aliorum foret arbitrij, dicam mihi scribere propter bona a meis antecessoribus ultra hominum memoriam possessa, interventu instrumenti cujusdam antiqui, cujus abolitio mihi esset incognita, omnis mea possessio futura esset incerta: quæ causa est cur lex nolit, ut res possessæ elapsis quadraginta annis quocunq; prætextu in litem vocari possint, si immobiles sint, si vero mobiles, tempus brevius exigitur. Ita ut securitatis privatorum dominorum ergo introducta sit una alteraq; in remedium, simul etiam puniat negligentiam dominorum, qui tam diu cessarunt ad prosequendum & exigendum jus suum. Quare ab una parte in pœnam negligentia tollit jus & dominium neglectum, ab eo qui verum dominium habebat: ab altera parte tutos reddit a litibus & fraudibus fundos civium, quæ exoriri possent ob temporis longitudinem.

De